

Nordijsko obrambno sodelovanje v luči mednarodne varnosti

The Nordic Defence Cooperation in the context of international security

Povzetek

Prispevek kritično obravnava mednarodno organizacijo Nordijsko obrambno sodelovanje (NORDEFECO), njeno vlogo, pomen in vpliv na svetovni mednarodni red ter varnost. Ugotovitve kažejo, da NORDEFECO predstavlja uspešno mednarodno obrambno sodelovanje, ki ima vpliv v nordijski regiji in širšem mednarodnem prostoru. Danes je organizacija pomemben mednarodni inštrument, saj je nordijskobaltskoarktično območje iz vojaških in geografskih razlogov postalo pomemben strateški prostor, ki hkrati predstavlja geografsko mejo med Natom in Rusijo. Njen glavni cilj je obvladovanje ruskega izziva za zagotavljanje severnoevropske varnosti, kar je mogoče doseči z izboljšanjem sposobnosti nordijskih držav za skupno vojaško delovanje v kriznih in vojnih razmerah, skupaj z Natom.

Ključne besede: *nordijske države, varnostna skupnost, mednarodno obrambno sodelovanje, NORDEFECO, Nato.*

Abstract

This article critically examines the role, importance and impact of the Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) on the global international order and security. The findings show that NORDEFECO is an example of a successful international defence cooperation influencing both the Nordic region and a broader international area. Today, the organization is an important international actor, as the Nordic-Baltic-Arctic area has become an important strategic region for military and geographical reasons, while also constituting a geographical border between NATO and Russia. NORDEFECO's main objective is to meet the

Russian challenge in order to ensure the security of Northern Europe, which can be achieved by improving the Nordic countries' capacity for joint military action in crisis and war situations, in conjunction with NATO.

Keywords: *Nordic countries, security community, international defence cooperation, NORDEFECO, NATO.*

1 Uvod

Nordijske države¹ pogosto označujemo kot napredne in proaktivne. Saxi navaja, da je njihov družbeni in gospodarski model ustvaril bogate ter hkrati tudi enakovredne družbe, v katerih so razredne razlike in omejitve glede na spol praktično izginile. Njihov politični model, za katerega je značilna usklajena, strpna in dobro delujoča parlamentarna demokracija, je bil od medvojnega obdobja model za preostale demokracije (Saxi, 2019). Za nordijske države je značilno, da imajo dolgo tradicijo tesnega političnega in kulturnega sodelovanja. To sodelovanje velja tudi za področje obrambne in varnostne politike, imenovano Nordijsko obrambno sodelovanje (angl. *Nordic Defence Cooperation, NORDEFECO*), ki je bilo vzpostavljeno v začetku 21. stoletja in ga sestavljajo Danska, Finska, Islandija, Norveška in Švedska. Njegov splošni namen so krepitev nacionalne obrambe sodelujočih držav, iskanje in raziskovanje skupnih sinergij ter učinkovitih skupnih rešitev v regiji in širše, kar pravzaprav označuje značilnosti zavezništva. V Sporazumu o medsebojnem sodelovanju (Memorandum of Understanding on Nordic Defence Cooperation, 2009, 1) je poudarjeno, da želi vzpostaviti celosten okvir za vse dejavnosti nordijskega obrambnega sodelovanja na področju zmogljivosti, politik, oboroževanja in vojaških operacij.

NORDEFECO je v svoji kratki zgodovini šel skozi različna obdobja, v katerih je dosegal spodbudne in manj spodbudne rezultate. V začetnem obdobju je v zavezništvu veljal kot model zelo uspešnega obrambnega partnerstva (Dahl, 2014), v obdobju od 2011 do 2014 pa je na področju skupnega razvoja in nabave oboroževanja doživel dvome in nezadovoljstvo med članicami, saj ni dosegal pričakovanih ciljev. Ruska aneksija Krima je v začetku leta 2014 pomenila pravi preobrat, saj je nordijsko sodelovanje dobilo novo, nadgrajeno, aktivno operativno vlogo. To je dalo nov zagon organizaciji kot modelu mednarodne obrambne skupnosti, ki s svojim delovanjem vpliva na regijski in mednarodni varnostni

¹ Zaradi geografske, zgodovinske in kulturne sorodnosti med nordijske države prištevamo pet držav: Norveško, Švedsko, Finsko, Islandijo in Dansko ter njihove odvisne ozemeljske skupnosti, Grenlandijo, Ferske otoke in Ålandske otoke (Grizold idr., 2015, 54–55).

red. Raziskave o NORDEFECO so pogosto predmet akademskih in političnih analiz regionalne varnosti ter mednarodnih obrambnih sodelovanj. Kljub temu da ni specifičnih imen posameznih avtorjev, ki bi proučevali le NORDEFECO, se številni znanstveniki, kot so Tapani Vaahtoranta, Ann Sofie Dahl, Karl Deutsch, Hakon Lunde Saxi ter posamezne raziskovalne institucije, kot so SIPRI, ECFR, Centri za nordijske študije v okviru proučevanja evropske varnosti, obrambne politike in nordijskih študij, ukvarjajo z obravnavanim zavezništvom. Na podlagi njihovih ugotovitev, znanstvenih razprav in analize uradnih dokumentov bomo v prispevku proučili pomen NORDEFECO za nordijske države in varnost v njihovi širši regiji.

V prispevku obravnavamo ključno raziskovalno vprašanje, ki se osredotoča na razumevanje vloge in vpliva NORDEFECO na regionalni in svetovni mednarodni red. To pa pomeni, da je pri iskanju odgovora na raziskovalno vprašanje treba najprej proučiti njegovo vlogo, moč in pomen, zlasti z vidika možnost obvladovanja ruskega izziva za zagotavljanje severnoevropske varnosti. Uporabljena metodologija temelji na kvalitativni analizi sekundarnih in primarnih pisnih virov. Z deskriptivno metodo smo nato razčlenili in opisali delovanje NORDEFECO, s kavzalno metodo pa ugotavljali še vzročno posledično povezanost med njim in drugimi deležniki mednarodnega sodelovanja v nordijski regiji. Prispevek poleg teoretične predstavitve teme obsega še zgodovinski pregled razvoja obrambnega sodelovanja nordijskih držav in NORDEFECO, analitične rezultate ter razpravo o raziskovalnih spoznanjih.

2 Predstavitev dejstev o obrambnem sodelovanju nordijskih držav

Rezultati in dejstva o NORDEFECO, na podlagi katerih bomo v razpravi odgovorili na raziskovalno vprašanje, bodo predstavljeni s teorijo varnostne skupnosti, razvojnimi mejniki obrambnega sodelovanja nordijskih držav ter njegovo organizacijo, sestavo in poslanstvom.

2.1 Teoretična izhodišča sodelovanja skupnosti na področju varnosti in obrambe

Varnostna skupnost je model sodelovanja držav na mednarodni in regionalni ravni, katerega osnovni namen je preprečevanje konfliktov. Koncept je teoretično prvi opredelil Karl Deutsch s sodelavci na temelju proučevanja oblikovanja trdnejšega sodelovanja zahodnoevropskih držav, Kanade in ZDA v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Izhodišče sodelovanja in povezovanja teh držav je bila na

eni strani njihova ocena nekdanje Sovjetske zveze kot največje vojaške in ideološke grožnje Zahodu ter na drugi strani njihova pripravljenost, da se povežejo v skupnost držav, v kateri se članice ob nesoglasjih ne bodo napadale z vojaško silo, temveč bodo nesporazume reševale po mirni poti. Za vzpostavitev in obstoj takega sodelovanja pa je najpomembnejši občutek pripadnosti skupnosti v konkretni regiji (Deutsch, 2003). Njegovi nasledniki, Adler in Barnett (1998), Buzan (1991), Weaver (1993), Vayrynen (2000), Russet, Starr in Kinsella (2002), Bellamy (2004) in drugi, so v devetdesetih letih 20. stoletja pod vplivom globalizacije nadalje razvili koncept varnostne skupnosti na globalni ravni (Grizold idr., 2015, 13).

Deutsch je opredelil varnostno skupnost kot integrirano skupino ljudi, ki dosega občutek skupnosti na nekem ozemlju ter vzpostavlja institucije in običaje, ki so dovolj močni in razširjeni, da lahko dolgoročno zagotavljajo pričakovanje miroljubnih sprememb med njihovimi prebivalci (Deutsch idr., 1957, 1–2). Po njegovem mnenju je skupina držav varnostna skupnost takrat, ko je toliko integrirana, da med njimi obstaja trdno zagotovilo, da člani te skupnosti medsebojnih sporov ne bodo reševali s fizično silo, temveč po drugi, mirni poti (Deutsch v Tusicisny, 2007, 426; Ulusoy, 2003, 3). V svojem delu *Analiza mednarodnih odnosov* je Deutsch opredelil bistvene družbene in ekonomske okoliščine, ki zagotavljajo nastanek dveh osnovnih kategorij varnostnih skupnosti (1968, 192). Adler in Barnett sta pozneje dopolnila njegov koncept varnostne skupnosti in ga opredelila kot razvojni proces, ki nastaja v več fazah. V prvi fazi države vstopajo v medsebojne odnose, da bi povečale svojo nacionalno varnost. V naslednji fazi si prizadevajo za poglobitev vezi z vzpostavljanjem skupnih institucij. V zadnji fazi pa pride do delitve identitete, pri čemer se razširijo tudi pričakovanja po uporabi miroljubnih sredstev za reševanje sporov. Prav tako je pomembno, da države v fazi vključevanja v varnostno skupnost v pravnoformalnem smislu ostajajo suverene. Njihove suverenost, avtoriteta in legitimnost se po njunem mnenju namreč stikajo prav v varnostni skupnosti (Adler in Barnett, 1998, 40).

Na podlagi Deutschevega koncepta varnostne skupnosti, ki je bil pozneje dopolnjen z Adlerjevimi in Barnettovimi idejami, lahko identificiramo štiri ključne kazalnike njenega obstoja, to so (1) skupna zgodovina, skupne izkušnje in običaji, (2) skupne institucije, (3) skupna stališča in skupni nastopi konkretne varnostne skupnosti v mednarodnih organizacijah ter (4) sodelovanje in skupna srečanja na različnih ravneh (Grizold idr., 2015, 163).

3 Namen, cilji in poslanstvo zavezništva NORDEFECO

Grizold in drugi (2015, 54–55) so NORDEFECO opredelili kot nordijsko varnostno skupnost, ki je integracija držav Severne Evrope, ki sodelujejo na političnem, varnostnem, gospodarskem in kulturnem področju. Na varnostnem področju si države prizadevajo za ohranjanje miru in stabilnosti znotraj in zunaj regije. NORDEFECO je namenjen krepitvi nacionalne obrambe držav članic, izvajanju skupnih rešitev in splošnemu izboljšanju usklajevanja, upravljanja obrambnih virov in sredstev ter delovanja. Za doseganje tega namena so politični cilji nordijskega obrambnega sodelovanja:

- celosten, okrepljen in dolgoročen pristop k vprašanjem, povezanimi z obrambo;
- opredelitev in razprava o strateških ter političnih obrambnih vprašanjih;
- povečanje operativnega učinka in kakovosti oboroženih sil;
- prizadevanje za optimalno dodeljevanje virov in stroškovno učinkovitost na področju obrambe;
- razvijanje interoperabilnosti oziroma sposobnost za skupno delovanje;
- razvijanje sodelovanja na področju večnacionalnih operacij;
- izvedba reforme varnostnega sektorja, povezane z obrambo, in krepitve zmogljivosti v podporo mednarodnemu miru in varnosti;
- doseganje tehnološkega napredka;
- spodbujanje konkurenčnosti obrambne industrije in
- krepitev sodelovanja na vseh drugih mogočih prihodnjih področjih sodelovanja (NORDEFECO, 2024).

NORDEFECO določa, da je glavni cilj na vojaški ravni sodelovanje v vseh obrambnih sestavah, da bi dosegli večjo stroškovno učinkovitost in kakovost ter tako povečali operativne zmogljivosti. Ta cilj je sestavljen iz treh delov:

- učinkovito zagotavljanje vojaških zmogljivosti, vzajemno sodelovanje in večje operativne zmogljivosti (integracija sistemov, interoperabilnost, ekonomičnost);
- sodelovanje pri razvoju in proizvodnji zmogljivosti nordijskih držav pri vzpostavljanju svojih nacionalnih zmogljivosti;

- združen, celosten in stroškovno učinkovit prispevek k mednarodnim prizadevanjem za mir in varnost v okviru operacij pod vodstvom EU, Nata in OZN (NORDEFECO, 2024).

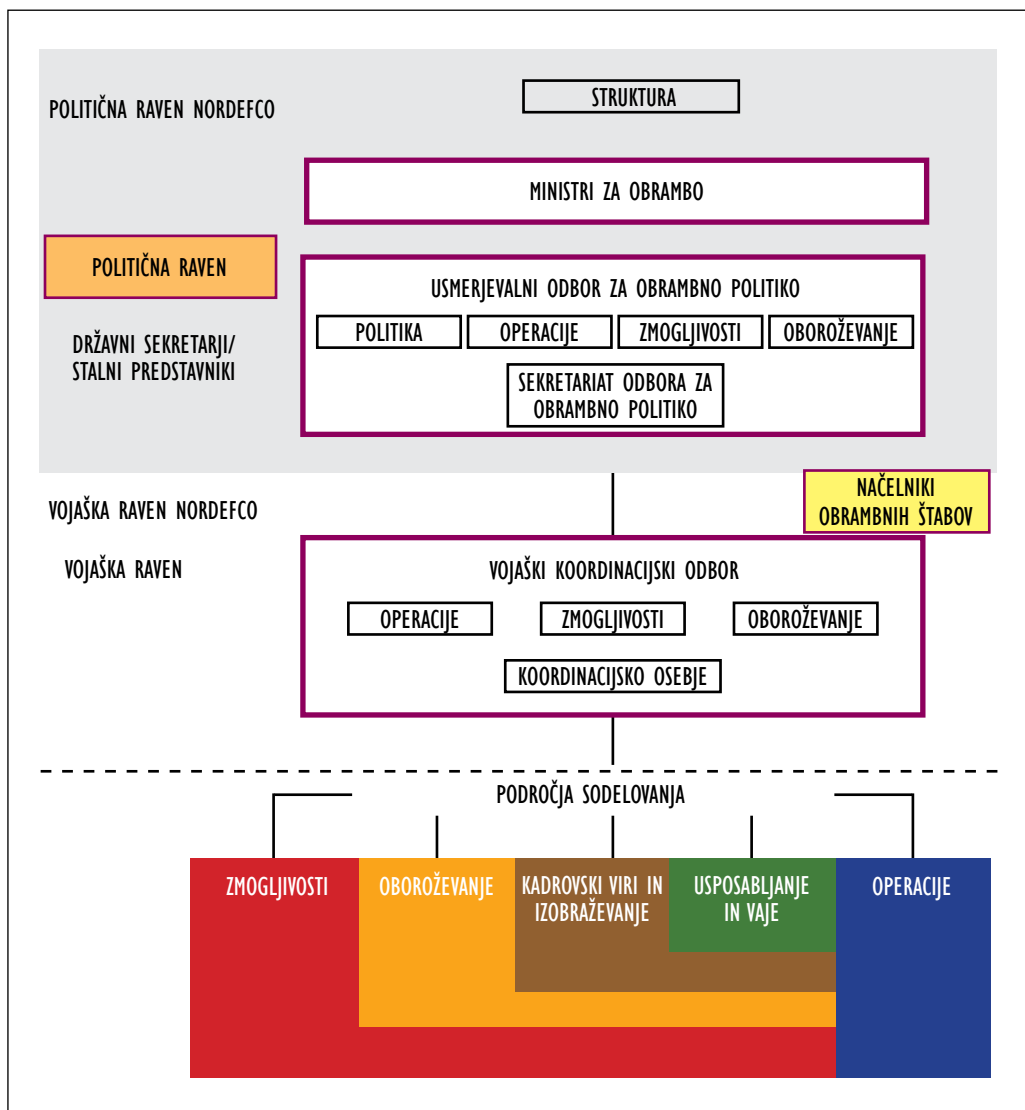
3.1 Organiziranost, strukturiranost, delovanje in odločanje v NORDEFECO

Temeljni okvir, ki opredeljuje organiziranost, strukturiranost, delovanje in odločanje med članicami NORDEFECO, je Sporazum o medsebojnem sodelovanju (2009). V NORDEFECO se izvaja predsedovanje med članicami na letni ravni, pri čemer je izjema Islandija, ki nikoli ne predseduje. Sestava obsega politično in vojaško raven sodelovanja, ki sta med seboj enakovredni. Na politični ravni se obrambni ministri običajno srečujejo dvakrat letno. Državni sekretarji za nacionalno varnost se običajno sestanejo enkrat letno. Na ministrski ravni NORDEFECO usmerja usmerjevalni odbor za nordijsko obrambno politiko (Policy Steering Committee, NORDEFECO PSC). Vsakodnevno delo na politični ravni opravlja usmerjevalni odbor za obrambno politiko. Sestavljajo ga pododbori za politike, operacije, zmogljivosti in oboroževanje ter sekretariat odbora, ki deluje kot izvršno osebje. V usmerjevalnem odboru države zastopajo visoki uradniki ministrstev, kot so direktorji za obrambno politiko in vojaški koordinacijski odbor, ki ga sestavljajo častniki, ki zastopajo načelnike obrambnih štabov držav. Usmerjevalni odbor za obrambno politiko usmerja, opredeljuje, razvija, izvaja in spremlja dejavnosti, ki obsegajo:

- odločanje o strateških in političnih obrambnih vprašanjih skupnega interesa,
- zagotavljanje skladnosti nordijskega obrambnega sodelovanja,
- določanje smernic vojaškemu koordinacijskemu odboru in koordinacijskemu osebju ter naloge za pripravo predlogov in izvajanje odločitev.

Na najvišji vojaški ravni se načelniki obrambnih štabov prav tako srečujejo dvakrat letno. Enkrat letno organizirajo srečanje z vojaškim koordinacijskim odborom (Military Coordination Committee, NORDEFECO MCC) in enkrat letno z nordijskimi nacionalnimi direktorji za oborožitev. Vojaški koordinacijski odbor oblikuje, usklajuje, vodi in spremlja vojaške dejavnosti v okviru NORDEFECO. Pri tem jim pomaga koordinacijsko osebje, ki deluje kot izvršno osebje MCC. Naloge vojaškega koordinacijskega odbora so:

- zagotavljanje usklajevanja in upravljanja celostnega sodelovanja ter predlaganje novih ukrepov sodelovanja;
- vzpostavljanje potrebnih organizacijskih sestav in postopkov za sodelovanje na vojaški ravni;
- posredovanje zadev, povezanih s politiko, usmerjevalnemu odboru za nordijsko obrambno politiko;
- zagotavljanje vojaških nasvetov za nadaljnji razvoj sodelovanja usmerjevalnemu odboru za obrambno politiko (Sporazum o medsebojnem sodelovanju, 2009, 5).

Slika 1: Sestava NORDEF CO (vir: NORDEF CO, 2024)

Kot je vidno s slike 1 in kot poudarja Benda, je sestava NORDEFECO zelo preprosta, saj ima dejansko le dve ravni. Prva raven je raven politike, ki jo vodi obrambni minister posamezne države. Druga raven je vojaška raven, ki jo vodijo posamezni načelniki obrambnih štabov. To se lahko šteje za prednost, saj institucija ni obremenjena z različnimi državnimi politikami v drugih sektorjih, dejanski projekti pa se lahko izvajajo v preprostih postopkih z jasnimi cilji. Po drugi strani pa bi to lahko tudi omejevalo sodelovanje pri obravnavi kompleksnejših vprašanj, saj je sestava morda preveč preprosta za nekatere naloge, ki zahtevajo širše institucionalno sodelovanje (Benda, 2022).

Za NORDEFECO je ključnega pomena prilagodljivost, saj so vsi formati in programi sodelovanja odprti za vse nordijske države, ki lahko izberejo področja oz. projekte, ki jim ustrezajo. Drugim nordijskim državam ni treba sodelovati, če ne želijo. Prav tako država pobudnica projekta nima pravice izključiti drugih ali jim prepričati, da bi vstopili v neki projekt. Največji delež med projekti imata Švedska in Finska. Zelo redki pa so projekti, ki vključujejo vseh pet držav. Iz očitnih razlogov je število projektov, v katerih sodeluje Islandija, ki nima lastnih vojaških sil, precej omejeno (Dahl, 2014). Järvenpää na kratko opiše NORDEFECO kot pragmatično »á la carte integracijo«, saj članice lahko izbirajo projekte, v katerih dosegajo svoje cilje (Järvenpää, 2014, 141).

3.2 Razvojni mejniki NORDEFECO od ustanovitve leta 2009 do danes

Večina avtorjev (Forsberg, Saxi, Dahl, Benda, Grizold idr.), ki so obravnavali razvoj NORDEFECO kot glavni povod za njegovo ustanovitev leta 2009, poudarja povečanje stroškovne učinkovitosti pri zagotavljanju vojaške učinkovitosti. Vsi avtorji ocenjujejo, da so nordijske države sodelovale že v preteklosti na področju mednarodne varnosti, z vzponi in padci v intenzivnosti in uspešnosti sodelovanja znotraj takšne zveze v njenem obstoju.

Zanimanje za nordijsko sodelovanje sega v leto 1948 in je izviral iz grožnje nekdanje Sovjetske zveze. Pogovori o povezovanju niso bili uspešni, saj so se Islandija, Norveška, Danska raje odločile za vstop v Nato kot ustanovne članice, medtem ko sta Finska in Švedska izvajali politiko nevtralnosti. Grizold in drugi (2015, 55) poudarjajo, da je do uradne institucionalizacije njihovega sodelovanja prišlo leta 1962 z vzpostavitvijo Nordijskega sveta (*Nordic Council*) in Nordijske medparlamentarne organizacije. Sodelovanje med njimi temelji na Helsinški pogodbi (*The Helsinki Treaty*), s katero so se vse nordijske države zavezale razvoju sodelovanja (Nordic Council, 2013).

Nordijske države so bile vedno močne podpornice Organizacije združenih narodov (OZN) in imajo dolgo tradicijo sodelovanja v njenih operacijah v podporo miru, začeni s prvimi silami OZN v Suez (Egiptu) leta 1956, ki so jim sledile operacije v Libanonu. Prispevki so bili dokaz daljnosežnega sodelovanja na vojaški ravni ne glede na nacionalne razlike v zunanji in varnostni politiki. Da bi olajšali zmogljivosti za podporo miru, so si države razdelile odgovornosti za usposabljanje (NORDEFECO, 2024). Od šestdesetih let 20. stoletja je bilo to področje usklajeno v okviru NORDSAMFN (*Joint Nordic Committee for Military UN Matters*) do leta 1997, ko je bil ustanovljen NORDCAPS (*Nordic Coordinated Arrangement for Peace Support*), ki usklajuje nordijska prizadevanja za reformo varnostnega sektorja in krepitev zmogljivosti v sodelujočih državah. Z razdelitvijo odgovornosti je bilo mogoče doseči vrhunsko raven. To ne bi bilo mogoče, če bi države poskušale delovati vsaka zase.²

Ni naključje, da se je nova oblika obrambnega sodelovanja NORDEFECO pojavila na nordijskem prizorišču leta 2009, ob finančni krizi, ki je izbruhnila leta 2008 in je imela precejšnje posledice za nacionalna gospodarstva po vsem svetu (Forsberg, 2013). Evropski vojaški proračuni, ki so bili zaradi zaznane nizke stopnje ogroženosti že leta izpostavljeni velikim zmanjšanjem, so se takrat zaradi hudih finančnih težav še dodatno zmanjšali. Koncept pametne obrambe Nata (*Smart Defence*), ki je temeljil na skupni uporabi sredstev, naročilih in usposabljanjih, bi majhnim in pragmatičnim severnim državam omogočili prihranek denarja (Dahl, 2021, 173). Ravno tako je v tistem obdobju na razvoj sodelovanja nordijskih držav vplivala tudi iniciativa Evropske unije združevanja in delitve zmogljivosti (*Pooling and Sharing*).

Dejansko je podobna ambicija obstajala že pred NORDEFECO, in sicer od 1994, ko so ustanovili NORDAC (*Nordic Armaments Cooperation, NORDAC*), katerega namen je bil opredeliti in usklajevati mogoče oblike sodelovanja na področju razvoja in nabave vojaškega materiala, oborožitve in njihovo vzdrževanje. Leta 2008 je pet nordijskih držav ustanovilo NORDSUP (*Nordic Defense Support*), kar je pomenilo uvod v NORDEFECO (Saxi, 2019, 663). Pobude za projekt so prihajale predvsem z vojaške strateške ravni. Poročila študije o izvedljivosti sodelovanja na obrambnem področju norveškega, švedskega in leto pozneje finskega načelnika obrambnih štabov so opozarjala na očitne prednosti nadaljnega in

² Pomembni prispevki so bili zlasti združene nordijske enote NORDBAT in nordijskopoljska brigada Nato Ifor, v sosednjih baltskih državah je potekala nordijska krepitev obrambnih zmogljivosti. Nadalje je sledilo obsežno vojaško in politično sodelovanje v okviru sil Nato Isaf, leta 2004 pa je bila ustanovljena nordijska bojna skupina, če omenimo le nekaj pomembnih primerov (Forsberg, 2013, 1167).

okrepljenega nordijskega vojaškega sodelovanja. Celostna študija je prikazala, da so bili naraščajoči stroški vzdrževanja sodobnih vojaških sil zaradi močno naraščajočih cen novih visokotehnoloških obrambnih sredstev glavni izziv za oborožene sile po koncu hladne vojne. Druga dva razloga sta bila, da vojaške sile, zlasti na Norveškem, niso bile dovolj financirane, prehod z velikih, statičnih sil teritorialne obrambe na bolj mobilne, prilagodljive in ekspedicijsko sposobne sile pa je pomenil še višje stroške na enoto (Sipri, 2018). Obrambna proračuna Norveške in Švedske sta od hladne vojne, ko je bil v povprečju 2,8 %, padla na 1,4 % BDP (Saxi, 2019, 663).

Leta 2009 je bilo objavljeno poročilo *Nordijsko sodelovanje na področju zunanje in varnostne politike*, ki ga je napisal Thorvald Stoltenberg, nekdanji norveški politik in diplomat. Pripomoglo je k temu, da so vprašanja varnosti in obrambe postala osrednja tema nordijskega sodelovanja (Tanttu, 2021). Nekateri predlogi Stoltenberga so bili bolj vizionarski kot realistični, zlasti zadnji, ki govori o nordijski izjavi o solidarnosti z vzajemno obrambno komponento, ki spominja na varnostno jamstvo, ki je že obstajalo med tremi Natovimi zaveznicami. Drugi predlogi so bili izvedeni, zlasti skupni nordijski nadzor islandskega zračnega prostora (Dahl, 2014, 9–10). Na ministrskem srečanju konec leta 2009 je bila sprejeta odločitev o združitvi treh vzporednih sestav sodelovanja (NORDSUP, NORDCAPS, NORDAC) v eno zavezništvo in 4. novembra 2009 je bil podpisan sporazum o medsebojnem sodelovanju med vsemi petimi nordijskimi državami o ustanovitvi NORDEFECO (NORDEFECO, 2024).

Od začetka oblikovanja skupnih izhodišč za ustanovitev, vzpostavitev ter delovanje do leta 2014 je NORDEFECO deloval na podlagi notranjih potreb članic predvsem zaradi ekonomskih vzrokov (Saxi, 2019). Vizija sodelovanja je temeljila predvsem na iskanju učinkovitih rešitev ter pospeševanju skupnega razvoja zmogljivosti in sodelovanja pri oboroževanju. V začetku je bilo najpreprosteje doseči sodelovanje na področju vojaškega usposabljanja, skupnih večnacionalnih vaj in operacij. Od leta 2008 je bil na primer vzpostavljen norveško-švedsko-finski sistem mednarodnih letalskih vaj (angl. *Cross Border Training North – CBTN*), ki vključuje letalske baze v Bodøju, Kallaxu in Rovaniemiju. Norveška, švedska in finska bojna letala so se tako lahko tedensko usposabljala skupaj. Prva skupna kombinirana vaja *Cold Response* je bila izvedena leta 2010. Tej so sledile večje, kompleksnejše in združene večnacionalne vaje (Tanttu, 2021). Nadaljevalo se je usposabljanje na tečajih, ki so bili namenjeni pripravi nordijskih in drugih vojakov za delovanje v operacijah za podporo miru. Skupaj so izvajali

usposabljanje za usposabljanje in mentoriranje afganistanskih oboroženih sil (NORDEFECO, 2020).

NORDEFECO se je glede na uresničitev potencialnih prihrankov skupnega razvoja in nabave vojaške opreme izkazal za manj uspešno. Že pred ustanovitvijo organizacije, leta 2007, so imele nordijske države dolgo zgodovino manj uspešnih skupnih projektov nabave vojaške opreme, vozil (Benda, 2022). Med neuspešne skupne projekte članic spadajo skupni nakup helikopterjev NH 90 (2001), norveško-dansko-švedski razvoj in nakup nordijske podmornice (projekt Viking, 2007) od katerega sta odstopili Danska in Norveška, projekta nakupa bojnih letal F-35 namesto švedskega SAAB JAS-39 GRIPEN leta 2008, norveško-švedski projekt nabave artilerijskega sistema Archer 155 mm, iz katerega se je umaknila Norveška, švedsko-norveški projekt nabave 1000–2000 vojaških transportnih vozil podjetja MAN Rheinmetall 2013 (odstop Švedske). Dahl sklene, da so neuspešni projekti porušili zaupanje med članicami. Vse to je negativno vplivalo na večnacionalno sodelovanje in voljo do skupnih projektov nabave. Nekateri visoki vojaški voditelji (npr. norveški admiral Haakon Bruun-Hanssen) so leta 2015 zaradi odpovedanih skupnih projektov ugotavljali, da NORDEFECO nima skupne prihodnosti na področju mednarodnega sodelovanja zaradi različnih političnih interesov in ciljev, npr. na področju vojaške industrije. Članice obrambnega sodelovanja so imele tudi različne poglede na nacionalno in mednarodno varnost ter različne potrebe po ohranitvi nacionalne suverenosti (Dahl, 2021).³

Vojaška agresija Ruske federacije na Ukrajino in priključitev Krima leta 2014 sta začetek naslednjega obdobja za NORDEFECO. Avtorji, kot so Tanttu, Dahl, Saxi, navajajo, da gre za »ponovni vzpon« organizacije. Gre tudi za nov pristop k sodelovanju, saj je ekonomske vidike povezovanja zamenjalo povezovanje zaradi zunanje grožnje (Rusije). Članice so ugotovile, da morajo dvigniti pomen obrambne politike, ki zahteva tesnejše nordijsko operativno sodelovanje na nordijskem območju. Tisto, kar je nordijsko obrambno sodelovanje naredilo za bistveni del odgovora na rusko agresijo po letu 2014, je bilo splošno prepričanje,

3 V teh pogledih je bilo mogoče prepoznati spore, nestrinjanja in tudi ideje o prekinitvi sodelovanja v NORDEFECO. Pri tem je treba poudariti, da se vsak spor v zvezi z medsebojnim sodelovanjem, razlago ali uporabo Sporazuma o medsebojnem sodelovanju rešuje s pogajanjem med udeleženkami na najnižji mogoči ravni. Spor ne bo predložen v reševanje nobenemu nacionalnemu ali mednarodnemu sodišču ali tretji osebi. Vsaka članica lahko odstopi od sporazuma s pisnim obvestilom drugim članicam najmanj 12 mesecev vnaprej. Druga možnost je, da članice kadar koli sporazumno pisno prekinajo sporazum. Ob prekinitvi ali če katera od članic odstopi od sporazuma, se začnejo pogajanja za rešitev vseh odprtih vprašanj skladno s podpisanim sporazumom (Sporazum o medsebojnem sodelovanju, 2009, 7).

da je nordijsko-baltska regija zdaj, iz vojaških in geografskih razlogov strateški prostor, ki predstavlja geografsko mejo med Natom in Rusko federacijo (Saxi, 2019). Danska, Švedska, Finska in Norveška so opravile poglobljene študije morebitnega delovanja Ruske federacije v nordijsko-baltski regiji in ugotovile načine delovanja, s katerimi se bodo primorane spopasti ob agresiji. Članice NORDEFECO so začele odvracanje in priprave na nacionalno ter kolektivno obrambo v okviru Nata. Kot je bilo ugotovljeno v poročilu o mednarodnem obrambnem in varnostnem sodelovanju Švedske iz leta 2016, Finska in Švedska takrat nista bili članici Nata, najverjetneje ne bi mogli ostati ob strani (Saxi, 2019).

Nordijske države so se na spremenjene varnostne razmere odzvale z okrepljenim več- in dvostranskim nordijskim obrambnim sodelovanjem (Soreide, Wammen, Høglund idr., 2015). Prizadevale so si tudi za okrepitev kohezije v Natu in EU ter za krepitev dvostranskih vezi s ključnimi zavezniki in partnerji, zlasti z ZDA, pa tudi z Združenim kraljestvom in Nemčijo (Saxi, 2014). Nordijsko sodelovanje je bilo prilagojeno k prevzemanju večje odgovornosti za lastno varnost v regiji. Švedska in Finska sta 2014 sprejeli odločitev, da sodelovanje med oboroženimi silami lahko sega tudi na področje sodelovanja v času krize in vojne. Pomemben odziv Švedske in Finske na ruski revizionizem po letu 2014 je bilo tudi zблиžanje z Natom in ključnimi zahodnimi državami, zlasti ZDA. Namesto polnopravnega članstva sta bili obe državi na vrhu Nata leta 2014 v Walesu povabljeni v Natovo iniciativo Enhanced Opportunities Partnership. V naslednjih dveh letih sta obe državi ratificirali sporazume o podpori države gostiteljice z Natom, ki bi zavezniškim silam omogočili hitro napotitev na Švedsko in Finsko, če bi nastala kriza (Dahl, 2018). Med norveškim predsedovanjem NORDEFECO leta 2014 je bila prednostna naloga razvoj okrepljenega dialoga o varnostni politiki med nordijskimi državami ter leto pozneje na vzpostavitvi varnih strateških komunikacijskih kanalov med nordijskimi prestolnicami na politični in vojaški ravni ter izboljšati nadzor zračnega prostora (NORDEFECO 2015). Med danskim predsedovanjem leta 2016 je bil poudarek na vsenordijskem »sporazumu o preprostem dostopu«, ki je odprl ozemlje nordijskih držav za oborožene sile druge države v času miru. Ta sporazum je omogočil hiter pretok vojaških sil in materiala med državami brez dolgotrajnih birokratskih postopkov in z izboljšano vojaško mobilnostjo (NORDEFECO, 2016). Finsko predsedovanje leta 2017 je zaznamoval prvi uradni nordijski dogovor o ukrepanju v politično-vojaški krizi v nordijski regiji, dogovor o okrepitvi sodelovanja na področju zračnega nadzora (NORECAS) (NORDEFECO, 2017). Kot posledica nordijske varnostno-politične želje, da se ti sporazumi razširijo tudi na čas krize in vojne, je bila sprejeta nova

vizija zavezništva do leta 2025 (NORDEFECO Vision 2025), ki so jo novembra 2018 sprejeli nordijski obrambni ministri. Vizija se osredotoča na varnostne izzive v nordijski regiji in priznava različno varnostno pripadnost ter predvideva izboljšanje sodelovanja v miru, krizi in konfliktu. Poudarja sposobnost skupnega delovanja z vojaškimi zmogljivostmi (NORDEFECO Vision 2025, 2018).

Najpomembnejši del prilagajanja novemu varnostnemu okolju so bile izvedbe velikih, združenih mednarodnih vojaških vaj. Njihov namen je bil povečanje interoperabilnosti med nordijskimi državami in z Natom, da bi zagotovili učinkovito odvrčanje. Primer takega sodelovanja je *Arctic Challenge 2017*, ki so jo od leta 2013 skupaj organizirale Norveška, Švedska in Finska in je prerasla v eno največjih vojaških mednarodnih letalskih vaj v Evropi, v kateri je sodelovalo več kot sto letal in tisoč pripadnikov iz dvanajstih držav (NORDEFECO, 2017). Največji združeni mednarodni vojaški vaji sta v sodelovanju z Natovimi članicami izvedli Švedska 2017 (*Aurora 17*) in Norveška leta 2018 (*Trident Juncture 18*), ki je bila največja vaja na severu zavezništva, v kateri je sodelovalo 50.000 vojakov zavezništva in partnerstev v vseh domenah bojevanja (Jensen, 2018).

Ključno sporočilo prilagajanja nordijskih držav na spremenjeno varnostno okolje je, da lahko v kriznih razmerah združijo moči in da so sposobne delovati usklajeno z Natom, EU in drugimi zaveznici. Okrepljeno nordijsko sodelovanje ni nadomestilo za Nato in EU, temveč je le njuno dopolnilo. Vse nordijske države so poudarile pomen sodelovanja z baltskimi državami, ZDA, Združenim kraljestvom, Nemčijo, Francijo, Nizozemsko in Poljsko. Ko je Švedska leta 2019 prevzela predsedovanje organizaciji, je bila kot ključna politična prednostna naloga opredeljena krepitev nordijsko-transatlantskih odnosov (Government Offices of Sweden, 2019).

Z agresijo Rusije na Ukrajino leta 2022 sta tudi tradicionalno nevtralni Finska in Švedska začeli postopke pridružitve v Nato in vstopili v zavezništvo. Na političnem področju je njun pristop okrepil Nato, med drugim z oblikovanjem »velikega bloka« držav na severu Evrope, katerih članstvo v varnostnih organizacijah je (večinoma) usklajeno in ki imajo predvsem podobno miselnost o zagotavljanju varnosti (Lawrence, Jermalavičius, Hyllander, 2024).

3.3 Aktualna politika organizacije

Aktualna politika NORDEFECO temelji na Viziji 2025. Nordijski obrambni ministri so jo sprejeli novembra 2018, ki z nekaterimi splošnimi smernicami in 16 specifičnimi cilji določa politični okvir in ambicije za obrambno sodelovanje v nordijski regiji do leta 2025. Vizija 2025 zvišuje ambicije nordijskega obrambnega sodelovanja z navedbo, da bi moralo veljati ne le v miru, temveč tudi v primeru krize ali konflikta. Cilj je med drugim, da NORDEFECO postane platforma za tesen politični dialog, izmenjavo informacij, in če je mogoče, usklajevanje skupnih nordijskih stališč o morebitnih kriznih razmerah. Hkrati opredeljuje, da je zaradi vse večje grožnje, ki jo predstavljajo teroristični, kibernetški in hibridni izzivi, potrebno tesnejše sodelovanje na vseh teh področjih, in navaja, da je cilj okrepiti medsebojno povezljivost, odvracanje in sodelovanje na področju celostne obrambe v nordijski regiji. Vizija izpostavi ambicije krepitve nordijskega obrambnega sodelovanja tudi zunaj nordijske regije. Tako je v viziji navedena ambicija, da se okrepi nordijsko notranjeatlantsko partnerstvo ter nadalje razvijeta sodelovanje in dialog z baltskimi državami. To vključuje tudi krepitev zmogljivosti, kjer so nordijske in baltske države skupaj razvile program s posebnim poudarkom na Gruziji, ki zagotavlja okvir za krepitev sodelovanja in dialoga (NORDEFECO, 2018).

V opisu aktualne politike organizacije je treba poudariti prelomne spremembe, da sta Finska in Švedska spremenili nacionalno varnostno politiko do mednarodnega sodelovanja v okviru Nata. Z vstopom Finske in Švedske v Nato je bil dan nov zagon nordijskemu obrambnemu sodelovanju. Glavna naloga NORDEFECO v letu 2024 je nadgraditi in izvajati obrambno sodelovanje ter hkrati ohraniti tesno sodelovanje s partnerji glede varnostnih izzivov, zlasti glede nadaljnje podpore Ukrajini in posledic članstva v Natu. Ob krepitvi sodelovanja NORDEFECO za spoprijemanje z varnostnimi izzivi se utrjuje tudi dialog z zaveznicami Nata ter usklajujejo načrti in koncepti, skladni z Natovimi standardi (NORDEFECO, 2024). Z vstopom Švedske in Finske v Nato so namreč odpravljene ovire za operativno vojaško načrtovanje, medsebojno izmenjavo informacij in vzpostavitev skupnih vojaških zmogljivosti.⁴ Nordijske države se lahko zanesejo druga na drugo na vseh področjih, vključno z varnostjo oskrbe, dostopom do ozemlja za zagotovitev

⁴ Z vstopom Švedske in Finske v Nato se odpirajo možnosti za krepitev političnega sodelovanja na treh glavnih smereh: nordijski, nordijsko-baltski in širši severnoevropski skupnosti. Za vsako od teh smeri obstajajo forumi sodelovanja, ki jih je mogoče uporabiti kot platformo za oblikovanje bolj napredne in odporne države: Nordijsko obrambno sodelovanje (NORDEFECO), Nordic-Baltic 8 (NB8), Okrepljeno partnerstvo ZDA v Severni Evropi (E-PINE) in Northern Group.

operativne globine in obveznostmi oboroženih sil v vojni, kar so bila vprašanja, ki so v preteklosti preprečevala globlje sodelovanje (Wieslander, Adamson, Lehto, 2023). Vstop Finske in Švedske v Nato pa je po drugi strani zapolnil preostalo »praznino« na Natovem ozemlju, zmanjšal izolacijo in ranljivost baltskih držav ter vojaškim poveljnikom omogočil veliko več možnosti za pripravo na morebitni konflikt z baltskimi državami in spopad z njimi (Lawrence, Jermalavičius, Hyllander, 2024). Nordijske države bi morale to izkoristiti za nadaljnji razvoj NORDEFECO v okviru Nata. Pri tem morajo biti ambiciozne in se zavedati, da so lahko zgled drugim zaveznicam.

3.4 Področja sodelovanja v NORDEFECO

NORDEFECO (2024) določa obrambno raven sodelovanja kot konkretne projekte in dejavnosti, ki se oblikujejo v okviru področij sodelovanja (Coordination Areas, COPAs). Ta področja so: področja zmogljivosti (COPA CAPA), področja oboroževanja (COPA ARMA), področja kadrovskega virov in izobraževanja (COPA HRE), področja usposabljanj in vaj (COPA TEX) ter področja operacij (COPA OPS). Področja sodelovanja vodi vojaški koordinacijski odbor zveze. Na področjih sodelovanja so vključeni visoki vojaški predstavniki iz vsake od sodelujočih držav, ki imajo ustrezna nacionalna pooblastila in mandat za izpolnjevanje dodeljenih nalog z določenih področij sodelovanja. V okviru področij sodelovanja lahko oblikujejo delovne skupine za specifične dejavnosti, katerih rezultati in priporočila služijo kot temelj za dogovore v vojaškem koordinacijskem odboru in usmerjevalnem odboru za politiko (NORDEFECO, 2024).

Področje zmogljivosti se osredotoča na razvojne načrte nordijskih držav za sodelovanje vzpostavitve zmogljivosti, identificiranje področij vzajemnih koristi za zmanjšanje skupnih stroškov ter spodbujanje operativne učinkovitost. Prednostna področja zmogljivosti, ki imajo največji potencial za sodelovanje, so predmet poglobljenih študij in skupnih projektov. Sodelovanje od začetnih korakov v procesu, vključno z usklajevanjem zahtev glede zmogljivosti, je ključno za doseg gospodarskih koristi. Skupno razvite zmogljivosti so temelj za integracijo izobraževanja, usposabljanja, vaj, oborožitve, logistike in morebitnih skupnih prispevkov v operacijah. Trenutno je v procesu sedem področij (kibernetska obramba, umetna inteligenca, skupni nadzor zračnega prostora, dejavnosti v vesolju idr.) (NORDEFECO, 2024). Cilji sodelovanja na **področju oboroževanja** so doseči finančne, tehnične in industrijske koristi za države članice,

zlasti na področju razvoja, nabave, vzdrževanja in podpore v življenjskem ciklu vojaške oborožitve, opreme, vozil itn. Za vzpostavitev, upravljanje in ukinjanje delovnih skupin na različnih področjih, ki so koristna glede oboroževanja, je pooblaščen t. i. COPA ARMA. Trenutno je vzpostavljenih osem delovnih skupin, npr. delovna skupina za zaščitno opremo in vojaška oblačila, delovna skupina za Natovo kodifikacijo, delovna skupina za razvoj taktičnih podatkovnih povezav (NORDEFECO, 2024). **Področje kadrovskih virov in izobraževanja** se osredotoča na sodelovanje na področjih individualnega usposabljanja, veteranskih zadev ter vojaškega izobraževanja, vključno s programi za operacije v podporo miru. Usklajevanje vojaškega izobraževanja med nordijskimi državami prinaša ekonomske in operativne koristi, zlasti z možnostjo organiziranja skupnih tečajev (npr. jezikovni tečaji farsija, paštunščine). Dediščina nekdanjega izobraževanja in usposabljanja za operacije v podporo miru (NORDCAPS) ostaja stalna dejavnost nordijskih centrov, ki izvajajo različne tečaje. Organizacija naprednega porazdeljenega učenja (ADL) služi kot forum za sodelovanje med nordijskimi državami na področju usposabljanja in izobraževanja. Glavna interesna področja so izmenjava učnih vsebin in izkušenj na področju naročanja, razvoja, izvajanja in vrednotenja konceptov učenja, ki temeljijo na napredni tehnologiji (NORDEFECO, 2024).

Področje usposabljanja in vaj se izvaja z usklajevanjem in sinhronizacijo aktivnosti ter omogoča načrtovanje združenih mednarodnih vojaških vaj. Glavna naloga programa je izvedba načrta združenih nordijskih skupnih vaj (CJNEP), ki je večletni (2–3) načrt vaj med članicami na taktični, operativni in strateški ravni. Poleg tega raziskuje možnosti za nadaljnjo sinhronizacijo vaj ter krepitev dialoga in sodelovanja s čezatlantskimi in baltskimi državami. Primera sodelovanja na področju vaj in usposabljanja sta t. i. *Cross Border Training*, *Arctic Challenge Exercise* in *Cold Response*. **Področje operacij** se načrtuje, upravlja in podpira z že dogovorjenimi dejavnosti. Ob tem se oblikujejo in vzpostavljajo nove pobude na področjih skupnih mednarodnih operacij, premikov, transporta, oskrbe, da bi okrepili nordijsko sodelovanje na področju vojaških operacij. Te dejavnosti izboljšujejo operativni učinek nordijskih držav in imajo pozitiven gospodarski učinek (NORDEFECO, 2024).

NORDEFECO poleg tematskih področij sodeluje tudi z drugimi mednarodnimi organizacijami, državami zunaj nordijskih držav. Na podlagi Sporazuma o medsebojnem sodelovanju lahko zveza sodeluje z državami zunaj nordijskih držav. Sporazum v 7. poglavju navaja, da bo takšno sodelovanje temeljilo na

pragmatičnem pristopu, ki bo rezultat opredeljene ocene potreb. Udeleženke bodo pri neki dejavnosti ali projektu skupaj določile način sodelovanja. Pobude za takšno sodelovanje lahko pridejo s politične (ministrske) ali vojaške strani. Morebitno praktično sodelovanje bo predmet individualne presoje za vsak primer posebej, skladno z načeli, ki urejajo sodelovanje s tretjimi osebami. Prošnjo za sodelovanje pri dejavnosti je treba poslati predsedujoči državi NORDEFECO (NORDEFECO, 2024).

NORDEFECO je prek obrambnega sodelovanja osredotočen tudi na arktično regijo. Podnebne spremembe in taljenje ledu so povzročili tekmovanje glede virov in morebitnih polarnih trgovskih poti na Arktiki, kjer je najbolj izpostavljen ruski teritorij. Rusija je kljub vojni v Ukrajini ohranila močno vojaško prisotnost v regiji. Možnosti trenj in konfliktov so postale vse večja skrb Nata in posameznih zaveznic. Po pristopu Finske in Švedske v Nato je sedem od osmih stalnih članic Arktičnega sveta (angl. *Arctic Council*) v Natu (Lawrence, Jermalavičius, Hyllander, 2024). Spregledati pa ne smemo niti pomena zgodovinske in tradicionalne vloge NORDEFECO v okviru operacij OZN, ki še vedno predstavlja enega od ključnih skupnih imenovalcev zavezništva.

4 Razprava

Sodelovanje med nordijskimi državami je zaradi specifičnih skupnih zemljepisnih in zgodovinskih izkušenj ena najstarejših oblik večstranskega političnega partnerstva na svetu. Mednarodno obrambno sodelovanje je uspešno, če so v njem vzpostavljeni mehanizmi in tvorni odnosi med vsemi članicami, pri NORDEFECO lahko rečemo, da se teorija po večini kaže v praksi delovanja proučevane nordijske zveze. Po koncu hladne vojne so nordijske države izkusile spremenjene varnostne in gospodarske razmere, ki so zahtevale prilagajanje njihovih obrambnih strategij. Zmanjšanje obrambnih proračunov in naraščajoči stroški za vzdrževanje sodobnih obrambnih zmogljivosti so spodbudili nordijske države k intenziviranju skupnih rešitev na področju razvoja, nabave in vzdrževanja vojaškega materiala. Ta potreba po sodelovanju je privedla do ustanovitve NORDSUP in pozneje NORDEFECO, ki sta si prizadevala za povečanje stroškovne učinkovitosti in skupnega razvoja zmogljivosti med nordijskimi državami.

NORDEFECO kot nordijska varnostna skupnost ima ključno vlogo pri vzdrževanju miru in stabilnosti zlasti v Severni Evropi. Zavezanost reševanju sporov z mirnimi sredstvi in preprečevanju konfliktov pripomore k stabilnemu regionalnemu in globalnemu redu, kar zmanjšuje tveganje širših konfliktov. NORDEFECO

s svojim delovanjem spodbuja tesno sodelovanje med nordijskimi državami, ki sega onkraj regionalnih meja, vključno s sodelovanjem v operacijah pod okriljem ZN, Nata in EU. To sodelovanje krepi globalno varnostno arhitekturo in povečuje učinkovitost mednarodnih odzivov na krize. NORDEFECO se je izkazal za pomembnega akterja v odzivanju na mednarodne konflikte, zlasti v luči ruske agresije na Ukrajino. Ta prilagodljivost kaže na sposobnost organizacije, da prispeva k večji regionalni varnosti. Kljub visokim ambicijam je naletel na številne izzive, zlasti na področju razvoja, nabave in vzdrževanja oboroževanja. Težave z usklajenostjo in notranjimi politikami oboroževanja med članicami so pogosto privedle do prekinitve skupnih projektov. To je vzbudilo dvome o prihodnosti skupnega mednarodnega sodelovanja znotraj NORDEFECO, zlasti zaradi različnih političnih interesov in ciljev na področju vojaške industrije. Od leta 2014 je NORDEFECO doživel preporod, ki ga je spodbudila zunanja grožnja Ruske federacije. Sprejetje Finske in Švedske v Nato je še poglobilo obrambno sodelovanje med nordijskimi državami, kar je pripomoglo k tesnejšemu operativnemu sodelovanju in izboljšanju regionalne varnosti. To je NORDEFECO postavilo kot primer in zgled učinkovitega »pametnega obrambnega« sodelovanja.

Iluzorno je razmišljati, da se bodo članice vedno strinjale o vseh izzivih in problematikah varnosti, ker imajo svoje značilnosti, različne nacionalne interese in pristope. Kljub temu lahko iz obravnavanega nordijskega obrambnega sodelovanja ugotovimo, da NORDEFECO predstavlja uspešno obrambno sodelovanje, ki ima vpliv v nordijsko-baltskem in širšem mednarodnem prostoru in se krepi. Sodelovanje nordijskih držav je pogosto, saj imajo poleg skupne in sorodne zgodovine, kulture, jezika tudi skupno preteklost na političnem in vojaškem področju. Sodelovanje v okviru NORDEFECO vključuje obrambno sodelovanje na področju vojaških operacij, zmogljivosti, oboroževanja, kadrovskega virov in izobraževanja ter izvedbe združenih mednarodnih večnacionalnih vaj. Obrambno sodelovanje med njimi je v preteklosti zaznalo tako spodbudne rezultate, pa tudi obdobja nezadovoljstva, ko sodelovanje ni prešlo od »besed k dejanjem«. Pri obravnavi in proučevanju razvoja nordijskega obrambnega sodelovanja skozi prizmo zgodovine je mogoče ugotoviti, da so imele nordijske države različne poglede na geopolitične povezave svojih članic. To je skozi zgodovino vplivalo na intenzivnost in kakovost obrambnega sodelovanja, vendar so jih vedno uspešno premagale in zgradile še trdnejše ter učinkovitejše zavezništvo, ki ga je dodatno okrepilo tudi povezovanje v širše integracije, znotraj katerih ohranjajo svojo posebno regionalno povezanost.

5 Sklep

Nordijsko obrambno sodelovanje je skozi svojo zgodovino spreminjalo intenzivnost in oblike sodelovanja. Danes je NORDEFECO precej drugačno kot leta 2006, ko se je začel premik k okrepljenemu nordijskemu obrambnemu sodelovanju. Tematski poudarek se je od povezovanja nordijskih oboroženih sil, ki ga je spodbudila obrambna ekonomija, preusmeril k operativnemu vojaškemu sodelovanju, ki so ga bolj spodbujala vprašanja varnostne politike in je bilo namenjeno obvladovanju groženj Rusije. Poleg tega se je geografsko težišče sodelovanja premaknilo proti vzhodu. Na začetku je šlo za norveško-švedsko pobudo, zdaj pa sodelovanje vse bolj poteka na švedsko-finskem in švedsko-danskem področju, kar je posledica pomembnosti območja Baltskega morja.

V obravnavi in proučevanju razvoja nordijskega obrambnega sodelovanja je mogoče ugotoviti, da se je kljub skupni tradiciji že od začetka obrambna skupnost »spopadala« z različnimi geopolitičnimi povezavami svojih članic. Iz analize delovanja organizacije lahko ugotovimo, da sta glavni povezavi EU in Nato. Danska je članica EU in Nata, v skupni varnostni in obrambni politiki EU (SVOP) pa sodeluje od leta 2022. Islandija in Norveška sta Natovi članici, nista pa članici EU. Švedska in Finska sta članici EU, sodelujeta pa v SVOP EU. Po dolgih desetletjih vojaške nevtralnosti sta Finska (april 2023) in Švedska (marec 2024) vstopili v Nato kot zadnji članici. Ob tem je nujno, da poudarimo, da imajo vse nordijske države bogato zgodovino delovanja v operacijah za podporo miru v okviru OZN.

Kljub tem razlikam obstajata med članicami močan občutek regionalizma in prevlada vrednot, skupnih tradicij in prepričanj, ki jih bolj združuje kot razdružuje. Raznovrstnost med članicami je očitna tudi v različnih pogledih politike nacionalne in mednarodne varnosti. Naslednji vidiki, ki vplivajo na delovanje vsake mednarodne organizacije, so interesi članic za ohranitev nacionalne suverenosti, svobode delovanja članic ter pri obrambnem sodelovanju tudi ekonomski interes do obrambne industrije. Vse članice NORDEFECO so od leta 2024 članice Nata, kar pomeni večjo povezanost in usklajenost obeh organizacij ter tvornega sodelovanja med posameznimi članicami. Zato ima organizacija NORDEFECO dve plati. Nekateri avtorji, kot Järvenpää, poudarjajo, da gre dejansko za »velik uspeh« z dolgim seznamom izjemnih dosežkov na področju praktičnega in pragmatičnega čezmejnega sodelovanja na področju obrambe in varnosti (Järvenpää, 2017, 11), ki se v tem času, ko so vse članice obravnavanega zavezništva tudi članice Nata, lahko razvije v močno regionalno

zvezo, ki lahko združena bistveno prispeva k ohranjanju varnosti in stabilnosti v evroatlanski regiji. Vendar nas ta ocena ne sme zavesti, saj na drugi strani Benda (2022) opozarja, da v preteklosti NORDEFECO v nekem obdobju ni prešel od besed k dejanjem in ni izpolnil pričakovanj sodelovanja vključenih držav zlasti na področju skupnega razvoja in nabave oboroževanja, kar bi lahko tudi v prihodnje povzročilo dvig nezaupanja med državami in iskanju lastne, samostojne poti.

Vsekakor velja danes NORDEFECO za instrument poglobljanja vojaškega sodelovanja, čim večjega vpliva in prispevka k mednarodni in regionalni varnosti ter vzpostavitve ozračja globokega zaupanja med članicami na najboljčutljivejših področjih današnjega sveta – diplomaciji, politiki, gospodarstvu ter varnosti in obrambi.

6 Literatura in viri

1. Acharya, Amitav. 2001. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. London: Routledge. [Online]. Dostopno prek: <http://fmc90.files.wordpress.com/2010/05/constructing-a-security-in-asean.pdf>. [9. 1. 2013].
2. Adler, Emanuel in Michael Barnett. 1998. A framework for the study of security communities. V *Security Communities*, ur. Emanuel Adler in Michael Barnett, 29–65. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
3. Benda Lukaš. 2022. Nordic Defence Cooperation– Changes After the 2014 Russo-Ukrainian Conflict. *Security Outlines*. [Online]. 19. 2. 2022. Dostopno na: <https://www.securityoutlines.cz/nordic-defence-cooperation-changes-after-the-2014-russo-ukrainian-conflict/>. [11. 3. 2024].
4. Bentzrod Svein Berg. 2018. Army in Sweden for the first time. *Aftenposten*, 5. 10. 2018. Finnish Army, Exercise Northern Wind 2019 in northern Sweden. Februar 2019. Helsinki.
5. Dahl Ann Sofie. 2014. NORDEFECO and NATO: „Smart defense“ in the North? *Research paper*. 101. [Online]. 13. 4. 2024. Dostopno na: NATO Defence College from https://www.files.ethz.ch/isn/180890/rp_101.pdf. [11. 2. 2024].
6. Dahl Ann Sofie. 2018. Sweden and Finland: partnership in lieu of NATO membership. Urednica Dahl. *Strategic challenges in the Baltic Sea region: Russia, deterrence, and reassurance*. Washington DC: Georgetown University Press 2018.
7. Dahl Ann Sofie. 2019. *Sweden: A 'Functional Member' of NATO?* Predstavitev. Kopenhagen, Danska: Royal Danish Defence College.

8. Dahl Ann Sofie. 2021. *Back to the Future: Nordefco's First Decade and Prospects for the Next*. Scandinavian Journal of Military Studies. 4 (1), str. 172–182. Routledge. London.
9. Deutsch, Karl. 1957. *Political Community at the level International Level: Problems of Definition and Measurement*. Utah: Ardvark global publishing company.
10. Deutsch, Karl. 1968. *The Analysis of International Relations*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
11. Deutsch, Karl. 2003. Political Community and the North Atlantic Area. V: Nelson, Brent and Aleksander Stubb (eds.), *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, (121–43). Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan.
12. Forsberg Tuomas. 2013. The rise of Nordic defence cooperation: a return to regionalism? *International Affairs*. [Online]. 89 (5), str. 1161–1181. London: Chatham House, The Royal Institute of International Affairs.
13. Government Offices of Sweden. Sweden assumes chairmanship of the Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) in 2019. Stockholm: Ministry of Defence, 8. 1. 2019.
14. Grizold Anton, Tršar Izza, Doberšek Valentina, Žoher Nina, Vidic Matej, Stjepanović Branka, Kopač Mateja, Čavničar Špela. 2015. *Svet na prelomu – varnostne skupnosti kot odgovor na kompleksno ogrožanje sodobnega sveta*. Str. 54–83. Ljubljana: založba FDV.
15. Järvenpää, P. 2014. Nordic Defence Cooperation: NORDEFECO and Beyond. V A.-S. Dahl & P. Järvenpää (Eds.), *Northern Security and Global Politics. Nordic-Baltic Strategic Influence in a Post-Unipolar World* (pp.). London. Routledge.
16. Jensen Frank Bakke. 2018. Collective defense and deterrence in the northernmost corner of Europe. *Defense News*, 10. 12. 2018.
17. Lawrence Tony, Jermalavičius Tomas, Hyllander Jan. 2024. The Newest Allies: Finland and Sweden in NATO. *International Centre for Defence and Security*. 2014. Tallinn.
18. Memorandum of Understanding on Nordic Defence Cooperation. (2009). Ministry of Defence of the Kingdom of Denmark; Ministry of Defence of the Republic of Finland; Ministry for Foreign Affairs of Iceland; Ministry of Defence of the Kingdom of Norway; Government of Sweden. Signed in Helsinki, November 4. [Online]. Dostopno na: <https://www.nordefco.org/Files/nordefco-mou.pdf>. [7. 4. 2024].
19. NORDEFECO, 2017. *Annual Report 2017*. Finland Ministry of Defence, str. 8. Helsinki.

20. NORDEFECO. 2014. NORDEFECO, *Annual Report 2014*. Norwegian chairmanship of NORDEFECO. 2015, str. 2, 7, 10. Oslo.
21. NORDEFECO. 2015. NORDEFECO, *Annual Report 2015*. Swedish Ministry of Defence. 2016, str. 5. Stockholm.
22. NORDEFECO. 2016. *Annual Report 2016*. Danish Ministry of Defence. 2017, str. 10. Copenhagen.
23. NORDEFECO. 2018. *Nordic Defence Cooperation Vision 2025*. [Online]. Dostopno na: <https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco>. [8. 4. 2024].
24. NORDEFECO. 2020. *Letna poročila 2009–2020*. Nordic Defence Cooperation, [Online]. Dostopno na: <https://www.nordefco.org/Annual-Reports>. [18. 3. 2024].
25. NORDEFECO. 2024. Nordic Defence Cooperation. [Online]. Dostopno na: <https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco>. [26. 2. 2024].
26. Nordic Council. 2013. *65th session 2013*. [Online]. Dostopno na: <http://www.norden.org/en/nordic-council/sessions-meetings-and-conferences/sessions/65th-session-2013/agenda>. [25. 8. 2014].
27. Saxi Hakon Lunde. 2014. British and German initiatives for defence cooperation: the Joint Expeditionary Force and the Framework Nations Concept, *Defence Studies* 17 (2). 2017, str. 185–90. Defence Studies.
28. Saxi Hakon Lunde. 2019. The rise, fall and resurgence of Nordic defence cooperation. *International Affairs*. 95 (3), str. 659–680. London: Chatham House, The Royal Institute of International Affairs.
29. SIPRI. 2018. SIPRI military expenditure database. *Stockholm International Peace Research Institute*. [Online]. Dostopno na: <https://www.sipri.org/databases/milex>. [26. 2. 2024].
30. Soreide Ine Eriksen Nicolai, Wammen Carl, Hoglund in dr. 2015. We must deal with Russia's actions, not the Kremlin's rhetoric. *Aftenposten Morgen*, 10. 4. 2015.
31. Tanttu Aleksii Topias. 2021. Overview of Nordic defence and security cooperation. Nordic. *Nordics Info*. [Online]. Dostopno na: <https://nordics.info/show/artikel/overview-of-nordic-defence-and-security-cooperation>. [18. 3. 2024].
32. Wieslander Anna, Adamson Eric, Lehto Jesper. 2023. Securing Northern Europe within NATO, Sweden and Finland as new allies. *Atlantic Council Europe Center*. Str. 1–19. Washington: Atlantic Council.